

(əvvəli 4-5-9-10 iyun saylarımızda)

 Bəhanə

Xeyrəddin Qoca millət vəkili idi. Akademik Milli Dram Teatrının aktyorları onun «Hərənin öz payı…» pyesinin tamaşasını Azərbaycan rayonlarının birində oynamalı idilər. X.Qoca da aktyorlarla birlikdə həmin rayona getmişdi. Şəhərin küçələrində gəzərkən aktyorlardan kiminsə ad günü olduğu uyduruldu (Aktyorlar yeyib-içmək istəyəndə, hərdən belə şeylər uydururlar...). «Ad günü»nü necə, harada keçirmək barədə söhbət gedəndə, hamı Xeyrəddin müəllimin üzünə baxdı. Çünki o millət vəkili idi, deməli, pulu «vardı»...

Yazıçı aktyorların bəhanələrini başa düşdü, amma özünü bilməməzliyə qoyaraq, ciddi şəkildə dilləndi:
- Mənə niyə baxırsınız?
Hamı güldü.
...Əlbəttə, onlar şəhərin gözəl bir restoranında «ad gününü» lazımınca qeyd etdilər. Qonaqlığı da aydın məsələdir, X.Qoca verdi...

Mən də sənə zəng vurardım...

X.Qocanın tanışının yaşadığı binanın qarşısında traktor gecə-gündüz torpağı qazırırdı ki, ev tikmək üçün bünövrə qoyulsun. O, traktorun səsindən yata bilmədiyindən, gecə yarısı Xeyrəddin müəllimə zəng vurub soruşur ki, traktor səni yatmağa qoymasaydı, nə edərdin?
X. Qoca cavab verir:
- Mən də sənə zəng vurardım...

Əmr verilməyib

Xeyrəddin müəllim baş redaktor olanda redaksiyanın bir əməkdaşını işdən azad etmək istəyir, lakin bilmir ki, bunu səs-küysüz necə etsin. Axırda mühasibdən soruşur ki, nə edək?
Mühasib təəccüblənir:
- Siz hələ onu işə götürməmisiniz, axı!
- Necə yeni?
- O qız sadəcə olaraq ərizə yazıb, hələ əmr verməmisiniz.
Elə bil, baş redaktorun üstündən dağ götürüldü...

Kolbasa

X.Qoca Türkiyədə işləyərkən, bir müddət oranın yeməklərinə öyrəşə bilmir. Bir gün Bakıdan İstanbula gələn tanışi ona zəng vurub soruşur ki, «gələndə sənə nə gətirim?»
- Heç nə, iki-üç kiloqram Moskva kolbasası...

Tanışlıq

İstanbulda bir ziyafətdə Xeyrəddin müəllimi «Qalata-saray» futbol komandasının kapitanı ilə tanış edirlər. Deyirlər ki, «tanış ol, kapitandır».
X.Qoca soruşur:
- Hansı gəminin kapitanısınız?

Cavan öldü...

X.Qoca çox yeyənlər haqqında belə deyir: «Bizimki-lər toyda o ki var, yeyib-içirlər, toyun axırında «təntənə-li surətdə» plov gəlir. Araq-qaxırı da qatırlar plova, gecə ürəkləri partlayır, ölürlər. Camaat da deyir ki, «filankəs cavan öldü...»

Padşah yeməyi

X.Qoca yay aylarında pomidor-yumurta qayğanağı yeməyi çox sevirdi. Tez-tez deyirdi ki, «pomidor-yumurta qayğanağı padşah yeməyidir».
Bir dəfə kiçik qızı dözə bilməyib dillənir:
- Ata, padşah pomidor-yumurta qayğanağı yeyir?
X.Qoca:
- Niyə yemir, a bala? Pomidor-yumurta qayğanağı ancaq kasıblar üçündür?

Özüm də oxumuram

X.Qoca kitabının əlyazmalarını nəşriyyata çap üçün təqdim edəndə, direktora deyir:
- Bu kitabı oxuyacaqlar...
Direktor:
- İndi kitab oxuyan var?
- Düz deyirsən, vallah! Heç mən özüm də öz kitabımı oxumuram...

Ona görə...

Xeyrəddin Qocaya dini komitənin sədr müavini vəzi-fəsini təklif edirlər. O, dillənir:
- Mən heç kəlmeyi-şəhadətimi bilmirəm, məni hara göndərirsiniz?
Bu söhbəti eşidən tanışi zəng vurub Xeyrəddin müəl-limə deyir:
- Gərək təklif olunan vəzifəyə gedəyiniz.
Xeyrəddin müəllim soruşur:
- Niyə?
Tanışi:
- Heç olmasa ölülərimizi havayı yuduzdurardıq...
X.Qoca:
- Elə ona görə getmədim...
Dahi deyiləm...
Xeyrəddin müəllim yazıları dərc olunandan sonra, əl-yazmalarını cırıb atır. Soruşurlar ki, «əlyazmalarını niyə saxlamırsan?» Yazıçı cavab verir:
- Mən dahi deyiləm ki, bu dünyadan köçəndən sonra desinlər: «Bunlar filankəsin əlyazmalarıdır...»

Hələ sağsan

Xalq şairi Zəlimxan Yaqub bir axşam Xeyrəddin Qo-caya zəng vurub deyir ki, «ürəyim ağrıyır, səninlə danı-şanda yüngülləşirəm. Tez-tez mənə zəng vur».
X.Qoca da hər saatda bir dəfə Zəlimxan müəllimə zəng vurmağı qərara alır.
Axşam saat 21-də onunla danışır. Saat 22-də bir də söhbətləşirlər. Saat 23-də isə telefonun dəstəyini nə Zə-limxan müəllim qaldırır, nə də ailə üzvləri. Xeyrəddin müəllimin ürəyi «düşür», fikirləşir ki, Allah eləməsin, yəqin şairə nə isə olub, aparıblar xəstəxanaya...
Gecəni çox səksəkəli yatır. Səhər yuxudan ayılan ki-mi, zəng vurur, dəstəyi Zəlimxan müəllim özü qaldırır.
X.Qoca çox sevinir və zarafatla soruşur:
- Zəlimxan, hələ sağsan?

İstanbula qayıdıram

X.Qoca ağır ürək əməliyyatından sonra, Londondan Bakıya, Bilgəh sanatoriyasına dincəlməyə gəlir. Tanışla-rından biri ona xəbər verir ki, hərbi xidmətdən yayınan birini onun yerinə baş konsul vəzifəsinə göndərmək istə-yirlər.

Xeyrəddin müəllim çox qəzəblənir. Tez kağız, qələm götürüb respublika rəhbərliyinə belə bir məktub yazır: «Hərbi xidmətdən yayınan bir adamı belə bir vəzifəyə göndərməməyinizi xahiş edirəm. Həm də, mən sabahdan öz vəzifəmin icrasına başlamaq üçün İstanbula qayıdı-ram...»
Tanışı o ki var, gülür. Bildirir ki, Xeyrəddin müəllim-lə zarafat edirmiş...

Şampun

Xeyrəddin Qoca xarici ölkədə univərmaqda gəzərkən deyirmi səbətdə rəngbərəng, yumru-yumru, konfeta

bənzər bir şey görür. Elə bilir konfetdir, birini götürüb atır ağzına ki, dadına baxsın, xoşuna gəlsə alsın. O dəqi-qə ağzi zəhər kimi olur, köpüklənir. Tez rəngli «konfeti» kənara atır, satıcıdan soruşur ki, bu nədir belə?
Satıcı gülərək, cavab verir:
- Şampun!...

Şirin vermişel

Xeyrəddin Qocaya təyyarədə vermişellə bişirilmiş yemək verirlər. O duzu çox sevdiyindən, xırda bir paketi açıb vermişelin üstünə səpir. Yeyərkən hiss edir ki, ver-mişel şirindir. Heç demə o, vermişelin üstünə duz əvəzi-nə şəkər tozu səpibmiş...

Suya pul atanda...

Xeyrəddin Qoca ailəsi, uşaqları ilə Avropa ölkələrindən birinə getmişdi. Bir həftəyə hərə bir-iki paltar alır, pul qurtarır. Bakıya qayıtmaq üçün təyyarə limanına get-mək məqamı çatanda uşaqlar deyirlər ki, «ata, xırda pul ver, dənizə ataq».
- Niyə, a bala?
- Deyirlər, suya xırda pul atanda gəzdiyin yerlərə bir də qayıdırsan...
Xeyrəddin Qoca özünü hirsələnən kimi göstərərək:
- Pulları xərcləmisiniz, indi də qalanımı dənizə atırsı-nız? - deyə dillənir...

Ərə get...

Xeyrəddin Qoca «Yeni Azərbaycan» qəzetinin baş re-daktoru olanda səhər işə gələrkən görür ki, əməkdaşlar bir qadının ətrafına yığışıb, qadın isə nəfəs dərmədən da-nışır:
- Mənim başımda motor var, həmin motoru «KQB» idarə edir. Ümumiyyətlə, hansı qüvvə isə məni sakit ya-şamağa qoymur. Hərdən aqlım başımdan çıxır...
Xeyrəddin Qoca gözlənilmədən soruşur:
- Ərin var, bacı?
- Yox.
- Onda təcili ərə get!...

Yaxşı olardı

Qohumu Xeyrəddin Qocaya böyük və kiçik ölçüdə xalça verir ki, təmizlətdirsin. Vaxtı olmadığından, o, xal-çaları həyətə qoyur. Bir müddət sonra onları təmizləmə mənəqəsinə aparmaq istəyəndə görür ki, haşaratlar ki-çik xalçanı parça-parça ediblər. Xeyrəddin müəllim bö-yük xalçanı güc-bəla ilə məşının yük yerinə qoyanda pal-tarları tamam çirklənir, o, əsəbiləşib:
- Həşəratlar bunu da yesəydilər, üst-başımız batmaz-dı!...

Pulunu ödəmişəm...

Baş konsul dövlət məmurlarını, millət vəkillərini İst-anbulun Atatürk Hava Limanında VİP salonunda qarşı-layırdı. Bütün sərinləşdirici içkilər, növbənöv ərzaqlar qonaqlara pulsuz təqdim olunurdu. Xeyrəddin Qoca hə-mişə qonaqlara deyirdi:
- Ürəyiniz nə istəyirsə, buyurun. Narahat olmayın, pulunu ödəmişəm.
Bu sözləri VİP salonunda bir neçə dəfə qonaq olanlar da eşidir, hər dəfə də ürəkdən gülürdülər...

Çoxdan kəsilməliydi...

Həkim yazıçının dişini yonanda o, bilmədən dilini alətə toxundurur. Həkim xəbərdarlıq edir:
- Dilini çək, yoxsa kəsəcəyəm!
Xeyrəddin Qoca dillənir:
- Mənim dilim çoxdan kəsilməliydi. Vaxtında kəsil-səydi, başıma çox işlər gəlməzdi...

Toy deyilmiş...

Bir gün Xeyrəddin Qocanın çox hörmət etdiyi tanışi zə-ng vurub qaynanasının dünyasını dəyişdiyini, üçünün-yeddisinin də yerildiyini bildirir.
Xeyrəddin Qoca soruşur ki, qırxı nə vaxt olacaq?
Tanışi deyir ki, filan tarixdə. Filankəsə də, o da gəlsin. Xeyrəddin müəllim masasının üstündəki təqvimə həmin ta-rixi, bir də tanışının adını yazır. Yadında qalır ki, filan şadlıq sarayının yanından keçib “qırx”a getməlidir.
Vaxt yetişir, Xeyrəddin müəllim geyinib-keçinir, hər ehtimala qarşı zəng vurub ünvanı dəqiqləşdirmək istəyir. Tanışi deyir ki, sən gələnə kimi məclis bitəcək. Baş-sağlığı verdin, bəsdir. Bir də zəhmət çəkib o boyda yolu gəlmə.
- Nə? Baş sağlığı? Bəs sizdə toy yoxdur? - deyə Xey-rəddin Qoca sualı sual dalınca yağdırır.
Tanışi təəccüb edir:
- Toy nədir, qardaş! Bu gün qaynanamın qırxıdır, ey!..

«Nəfəs al...»

Xeyrəddin Qoca yayın istisində mağazadan 3 kiloqram

balaca, sərin armud alır. Evə kimi səbri çatmır, məşınını küçənin kənarında saxlayaraq armudları dalbadal, tələsə-tələsə yeyir. Yaxınlıqdakı evlərin pəncərəsindən qoca bir qadın başını çıxarıb dillənir:
- A bala, bir nəfəs al də!...

Qarpız yeyərkən...

Xeyrəddin müəllim Londona gedərkən İstanbulda oteldə qal-malı olur. Səhər yeməyində qarpız yeyir. Otağa qayıdanda görür ki, protez dişləri (dişlər də yekə-yekə...) yoxdur. Elə bilir ki, diş-lərini yuyanda vannaya düşüb, axıb gedib. Qanı qaralır. «santex-nik» çağırır, vannanın altını sökdürüb baxırlar, dişi tapa bilmirlər. Təyyarə limanına getməyə isə bir neçə saat qalır.
Xeyrəddin Qoca tələsik klinikaya gedir, rentgenlə görürlər ki, dişlər onun mədəsindədir. Onu yuxuladıb dişləri çıxarırl-ar.
Heç demə, o, hiss etmədən qarpızla birlikdə dişlərini də udubmuş...

Hamı öləcək...

Xeyrəddin Qoca ömrü boyu istiotdan, duzdan çox isti-fadə edir. Xörəyin dadına baxmamış duz-istiot tökür üstünə. Tez-tez deyir ki, «ilan məni vursa, ölər». Sonra da aydın olsun deyə, əlavə edir: «İlan ölər, eyyy, mən yox».
Dost-tanışları ona məsləhət görürlər ki, «çox duz yemə, öləcəksən!».
Xeyrəddin Qoca deyir:
- Nə olsun, hamı öləcək!

Çimməmişəm...

Naxçıvanda olanda prokuror və bir neçə vəzifəli şəxs Xeyrəddin Qocanı Batabata qonaq aparırlar. Süfrəyə ye-məklər düzülür, hamı görür ki, Xeyrəddin müəllim özünü narahat hiss edir. Prokuror soruşur ki, «nə olub?»
Xeyrəddin müəllim cavab verir:
- Oteldə su olmadığından səhər çimməmişəm. Qırx il-dən çoxdur, səhər-səhər duş qəbul etməsəm, paltarlarımı geyinə bilmirəm, özümü çox pis hiss edirəm. İndi bağış-layın, sizinlə yemək yeyə bilməyəcəyəm.
Prokuror məcbur olub mətbəxə göstəriş verir ki, bir ve-drə su qızdırsınlar. Beləliklə, Xeyrəddin Qoca suyu götürüb xəlvət bir təpənin arxasına çəkilir və beş dəqiqə-dən sonra gülərlüzlə, yüksək əhval-ruhiyyə ilə gəlir və deyir:
- Hə, indi yeməyə başlaya bilərik...

Qiyabi zarafat

Bir gün Xeyrəddin Qoca tanışi ilə şəhərdə gəzərkən bir kafenin yanına gəlirlər. Xeyrəddin Qoca təklif edir:
- Gəl, bir kofe içək.
- İçək...
Kofeni içəndən sonra tanışi istəyir pulunu ödəsin. Xey-rəddin Qoca “olmaz, sən yaşda məndən kiçiksən” deyərək, əlini cibinə salır və birdən fikrini dəyişir:
- Yaxşı, sən ödə. Yəqin pulum evdə düşüb...
Tanışi kofenin pulunu ödəyir, kafedən çıxanda dillənir:
- Xeyrəddin müəllim, narahat olmayın, pul evdə düşübsə, deməli, yoldaşınız tapıb.
Xeyrəddin Qoca:
- Elə o pisdir də...
- Niyə?
- O tapıbsa, deməli, daha mənə çatmayacaq! (Əlbəttə, bu, X.Qocanın həyat yoldaşı ilə növbəti qiyabi zarafatı idi...).

(ardı gələn sayımızda)